

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4



No 3

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati



74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982



Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 924 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 30-martda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.



MUNDARIJA

Экологические и альтернативные заполнители для бетона в условиях Узбекистана.....	10
Акрамов Хуснитдин Ахрарович, Тохилов Жалолiddин Очилов, Самадов Хомид Самандарович	
Investition marketingni rivojlantirish asosida mintaqa investitsiya jozibadorligini oshirish	16
Ahmedov Alim Babaniyazovich	
O'zbekistonda yashil budjetlashtirish, energiya samaradorligi va issiqxona gazlari emissiyasi.....	22
Pulatov Dilshod Haqberdiyevich, Qulliyev Ulug'bek Mirzayevich, Mamanov Alisher	
Development of the Digital Economy as a Trigger of the Economic Growth of the New Uzbekistan.....	28
Luiza Sayfullonva Makhmutkhodjaeva, Umarova Shahnoza Akbarovna	
Oliy o'quv yurtlarida matematik statistikani o'qitishning xususiyatlari.....	34
Shamsiyev Damin Najmiddinovich, Aymatova Farida Xo'razovna	
Turizm tadbirkorlikning o'ziga xos xususiyatlari	37
Mardonova Dilafruz Kosimovna	
Oziq-ovqat xavfsizligi ta'minoti: O'zbekistonda mayonez importini notarif tartibga solish va ichki ishlab chiqarishni rivojlantirish istiqbollari.....	41
Muratova Shohista Nimatullayevna, Nomozov Azizbek Xayrulla o'g'li	
Mamlakatimizga xorijiy investitsiyalarni jalb etishda qimmatli qog'ozlar bozorining o'rni va roli	46
Akramov Azamat Ramziddinovich	
Mamlakatning iqtisodiy va ekologik rivojlanishida elektromobil sanoatini rivojlantirishning ahamiyati	53
Iminov Mahmudjon Azimjon o'g'li	
Hududiy eksport salohiyatini oshirishning marketing strategiyasi.....	60
Jiyamuratov Rustam Nuriddinovich	
Turistik kompaniyalar moliyaviy barqarorligini baholash usullarini takomillashtirish kompaniya moliyaviy barqarorligini ta'minlashning muhim mezonini.....	65
Jo'rayev Behzod Nuriddinovich	
Iste'molchilarni xulq-atvori modellari asosida marketing strategiyalarini shakllantirish.....	70
Kutbitdinova Moxigul Inoyatovna	
Hisob siyosati va unda biologik aktivlar hisobini yoritib berish tartibini takomillashtirish	75
Mirzayeva Nargiza Batirovna	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda investitsiyalarning o'rni.....	80
Otajonova Charosxon Polvonquli qizi	
Innovatsion menejment va raqamli transformatsiyalarni joriy etishning metodologik asoslari.....	84
Quldoshev Asliddin Tursunovich	
Strategik boshqaruvda xususiy kapital samaradorligini baholash.....	89
Nasriyeva Zebiniso A'zam kizi, Mavlanova Dilobar Maxkamovna	
Mintaqalarni innovatsion rivojlantirish istiqbollari tashkiliy tuzilmalarini takomillashtirishni boshqarish yo'llari	100
Xodjamuratova Gulbaxar Yuldashevna	
Meva-sabzavot eksporti barqarorligini ta'minlashning ekonometrik tahlili	105
Shamsiyeva Feruza Muratxodjayevna	
Зарубежный опыт активизации экономической активности домохозяйств.....	111
Бердиев Гайрат Ибрагимович, Маликова Севинч Телман кизи, Люсиков Артемий Александрович	
The Impact of Foreign Direct Investment on Economic Growth: A Case Study of Uzbekistan.....	116
Abdulla Ibragimov, Keldiyorov Shakhriyor Ilyos O'g'li	
Mintaqada sanoat ishlab chiqarish rivojlanishining kambag'allikni qisqartirishdagi ahamiyati	121
Abdullayev Habibullo Asadulla o'g'li	
Global iqtisodiyot sharoitida islom moliyasi mezon va tartiblarini joriy etishdagi muammolar va yechimlar	125
Abduvosidova Gulandom Abdurashid qizi	
Amerika Qo'shma Shtatlari tajribasida biznes subyektlarini toifalarga ajratish amaliyotining xususiyatlari	131
Akobirova Nodira Najmiddin qizi	
O'zbekiston Respublikasida qishloq xo'jaligini innovatsion rivojlanish yo'llari.....	135
Axmedova Nafisa Amiriddin qizi	
Strategic directions of integration of Uzbekistan into the international hospitality industry	140
Bekmurodova Laylo Tursunmamatovna	



Surxondaryo viloyatida parrandachilikni rivojlantirish ko'rsatkichlarini prognozlash va modellashtirish.....	144
Bobomuratov Imomqul Islamovich	
Mamlakatimizda chorvachilik mahsulotlarini yetishtirishning hozirgi holati va uning tahlili.....	149
Talipova Dilfuza Nabiyeвна	
Agrar soha korxonalarining moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish.....	154
Erkinxojiyev Ismoiljon Ikromjon o'g'li	
Analysis of the Influence of Macroeconomic Indicators on State Budget Tax Revenue	158
Meyliev O. R., Gofurova K.	
Mahalliy budjet xarajatlarini hududlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ta'siri	166
Hazratqulov Shahboz Boboqul o'g'li	
Influence of Digital Technologies on Economic Growth of the Republic of Uzbekistan.....	170
Igamberdiyeva Kunduz Ergashevna	
Transmilliy kompaniyalarning tashqi bozorlar uchun marketing strategiyalari va marketing tadqiqotlarini o'tkazish amaliyoti	174
Jo'rayeva Zilola Turobovna, Saidova Dilnozaxon Odiljon qizi	
Tijorat banklari tomonidan investitsiya loyihalarini moliyalashni rivojlantirish imkoniyatlari.....	178
Kamilova Iroda Xusnitdinovna	
Korxonalarda inqirozga qarshi moliyaviy boshqaruv tizimini takomillashtirish	183
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Tijorat banklari faoliyatida onlayn tizimlarining tutgan o'rni va ularning rivojlanishi.....	188
Raxmataliyev Muzaffar Eshdavlatovich	
Aholi farovonligini oshirishda tadbirkorlik faoliyatining ta'sirini baholashning nazariy asoslari	194
Fayziyeva Dilsuz Bahodirovna	
O'zbekiston Respublikasini "yashil" iqtisodiyotga o'tish samaradorligini oshirish.....	200
Mirzayev Bexruz Abdulla o'g'li	
Andijon viloyatida kambag'allik darajasini qisqarishiga ta'sir etuvchi ko'rsatkichlar	214
Musaeva Ziyoda Allayarovna	
O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligi eksportida marketing muammolari	218
Musyeva Shoirazimovna, Agzamov Avazxon Talgatovich	
Respublikamizda parranda bosh sonining hozirgi holati va uning istiqbollari.....	223
Akramova Nargiza Axrorovna	
Menejmentda ishbilarmonlik kommunikatsiyalaridan foydalanishda optimal strategiyalarini qo'llash shart-sharoitlari.....	227
Narzullayeva Gulchehra Salimovna, Shadiyeva Madina Djaloliddin qizi	
Raqamlashtirish sharoitida innovatsion faoliyatning o'ziga xos xususiyatlari	231
Nazarova Latofat Toirjon qizi	
O'zbekistonda masofaviy bank xizmatlarini rivojlantirishdagi muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari.....	235
Nurmuxammedov Matlab Yunusovich	
Davlat aktivlarini samarali boshqarish hamda nazorat qilishni takomillashtirish.....	240
Mirzayev O., Nazarov G'ayrat Olim o'g'li	
Talabalarining oilali bo'lishiga ta'sir etuvchi omillarga iqtisodiy baholashda yangicha yondashuv.....	246
O. U. Shomurodov, Z. U. Uroqov, A. T. Ablahatov, A. A. Suyarov, J. S. Urazov	
Methodological Aspects for Branding in Private Schools.....	251
Odilova Sitora Sayfitdin qizi	
Совершенствование процедуры оценки эффективности и результативности расходов государственного сектора.....	256
Олимов Элёр Фазлиддин угли, Искандаров Суннатилло Бахриддин угли	
Logistika xizmatlari samaradorligini oshirishda blokcheyn texnologiyalardan foydalanish	261
Rajabov Orzujon Mamasoliyevich	
Markaziy Osiyoda energetika bozorini rivojlantirishning kelgusi istiqboli va imkoniyatlari.....	267
Saidov Mash'al Samadovich, Umarova Irodaxon Nuraliyevna	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda sug'urta bozorining innovatsion usullaridan foydalanishning konseptual asoslari	275
Narzullayeva Gulchehra Salimovna, Saidova Dilnozaxon Odiljon qizi	
Oliy ta'limda boshqaruv strategiyalari va ularni amalga oshirish mexanizmi.....	279
Saidqulova Firuza Farmonovna	
Jismoniy shaxslardan olinadigan daromadlarini soliqqa tortishning o'ziga xos xususiyatlari	283
Salimov Sherzod Baxtiyorovich	



O'zbekiston Respublikasidagi mavjud suv resurslarining iqtisodiy holati tahlili	288
Shanazarova Gulyora Baxtiyarovna	
Tijorat banklari kredit risklarini kamaytirish yo'llari.....	294
Tulkinova Maftuna Anvarbek qizi	
The use of Intellectual Systems in the Improvement of the Educational Process Management System in Higher Educational Institutions	303
Umarova Dilfuza Rakhmatilla qizi	
Oliy ta'lim tizimida yangi iqtisodiy mexanizmlarni shakllantirish	307
Xakimov Dilshodjon Rahmonaliyevich	
Global iqtisodiy sharoitida moliyaviy hisobotlar auditida muhimlikni baholashni xalqaro standartlar asosida takomillashtirish	311
Xasanova Nasiba Tolliboy qizi	
Qurilish materiallari sanoatida innovatsion klasterlarni tashkil etish istiqbollari	314
Yuldasheva Kamola Miraliyevna	
Oliy ta'lim muassasalarida gibrid bulut xizmat modelini qo'llash mexanizmini ishlab chiqish	319
Zaripov Bahodir Bobomurod o'g'li	
Роль инвестиций в системе железнодорожного транспорта в Республике Узбекистан	325
Акбарова Лайло Упашевна	
Gidrotexnik inshootlar betonlarini samaradorligini tahlil qilish va oshirish natijalari	330
Asqarov B. A., Karimov M. U., Xolmirzayev S.T., Obidjonov J. T.	
Maxsus iqtisodiy zonalar hududiga jalb etilgan investitsiyalar to'g'risida	334
Davlayev G'olib Ashurovich	
Yangi xizmat turi xizmatlar sohasini innovatsion boshqarishning metodologiyasi	337
Djurayeva Dilnoza Davron qizi	
Mintaqalar innovatsion salohiyatini baholashning uslubiy yondashuvlari	343
J. A. Ismatullayev, D. X. O'rinov	
Milliy qayta sug'urtalovchilarning xalqaro sug'urta bozoriga kirib borishi va kutilayotgan xavf-xatarlar	348
Jorabayev Jasur Abduraxmanovich	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari asosida tovarlar auditi natijalarini auditorlik hisobotida aks ettirish tartibi	354
Ibragimov M. M., Ergashev O. F.	
Turistik destinatsiyalarni tashkil etish va rivojlantirishning xorijiy tajribalari	358
Karimov Anvar Aktam o'g'li	
Jismoniy shaxslarning mol-mulk va yer soliqlarini hisoblash va undirish samaradorligini oshirish yo'llari	362
Qurbonov Muxiddin Abdullayevich	
Iqtisodiy xavfsizlikning institutsional tizimini tadqiq etishga uslubiy yondashuvlar	367
Mamatov Axmetjon Atajanovich, Allaberganov Zakir Gayibovich	
Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashning nazariy jihatlari	373
Mamatov Mamajan Axmadjonovich	
Paxta-to'qimachilik klasterlari eksport faoliyatini rivojlantirishning xorij tajribasi	380
Mansurov Saidxo'ja Kamalovich	
Korxonalar raqobatbardoshligini oshirish muammolari va dolzarb vazifalari	386
Musyeva Shoirazimovna	
Устойчивый и инклюзивный рост: взаимосвязь экономического прогресса с социальным равенством и экологическим управлением	390
Нодирбек Холбаев	
Mintaqalarni investitsion jozibadorligini taraqqiyot strategiyasiga ta'sirini statistik baholash	396
Nuriddinov Zufar Akbarovich	
Финансирование каракулеводства: преодоление финансовых вызовов в пустынных регионах Узбекистана	402
Нуриллаев Жамолiddин Ярашевич	
O'zbekiston investitsiya muhitini yanada yaxshilash va uning jozibadorligini oshirish	408
Oybek Elmuratov	
Intellectual mulkning iqtisodiy mazmuni va tarixiy rivojlanish bosqichlari	411
Maxmudova Nargiza Davlat qizi	



Implementation and use of Digital Technologies in Logistics Abstract.....	416
Kushakova Mamura, Koshakova Mukhlisa Surat qizi	
Innovatsion iqtisodiyot tushunchasining mazmun mohiyati	421
Abduqaxorov Bekzod O'tkir o'g'li	
Raqamlashtirish iqtisodiy o'sish va raqobatbardoshligini oshirish omili sifatida.....	426
Mamajonova Durdonahon Mamaruzi qizi	
O'zbekistonda tashqi savdoni notarif usullar orqali tartibga solishning mamlakat iqtisodiyotiga ta'siri.....	431
Norqobilov Akobir Iso o'g'li	
Инновационные методы переработки горных отходов для экологической устойчивости в Узбекистане	437
Аскарлов Бахтиер Аскарлович, Собирова Мукаддас Хамидуллаева	
Опыт зарубежных стран по стимулированию производства сельскохозяйственной продукции и перспективы внедрения в Узбекистан.....	442
Холиков Сулаймон Уткир угли	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda strategik boshqaruv hisobini tashkil qilishning uslubiy jihatlar.....	447
Pardayeva Shahnoza Abdinabiyevna	
O'zbekiston Respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini moliyalashtirishni statistik tahlili.....	452
Sayfullayev Siddik Nosirovich	
Sug'urta tashkilotining innovatsion risklarini baholash.....	457
Sattorov Shoxrux Maxmudjon o'g'li	
Kapital bozori rivojlanishining zamonaviy tendensiyalari	462
Turdiyeva Uzeyda Omirbayevna	
Адаптивный искусственный интеллект в управлении человеческими ресурсами.....	469
Хайдарова Малика Шокирджановна	
Oliy ta'lim muassasalarida moliyaviy mablag'lardan samarali foydalanishga xizmat qiluvchi zamonaviy va istiqbolga mo'ljallangan huquqiy asoslarning yaratilganligi to'g'risida.....	478
Xayriddinov Shuxrat Botirovich	
Investitsiya loyihalariga ta'sir qiluvchi risklarni sifat jihatdan baholash usullarining o'ziga xos xususiyatlari	482
Shaislamova Nargiza Kabilovna	
Tijorat banklari tomonidan investitsion loyihalarni kreditlash tartib va ularni takomillashtirish yo'llari	491
Yunusova Ozoda Anvarjon qizi	
Hududlar iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda soliq salohiyatini oshirishning nazariy jihatlar.....	498
E. N. Raximov	
Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot tuzishning zarurligi.....	504
Avazov Ixom Ravshanovich	
Inson resurslarini boshqarishning innovatsion usullarini joriy etish vositalarini ishlab chiqish.....	509
Djuraeva Guzal Shavkatovna	
Agrar soha korxonalarining moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish.....	513
Erkinxojiyev Ismoiljon Ikromjon o'g'li	
Korporativ qimmatli qog'ozlar asosida korxonalarni moliyalashtirishning ilg'or xorij tajribalari.....	517
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
The impact of corporate governance on firm performance and financial stability	524
Muhammadyor Yunusov	
Mintaqalarda kamg'allik darajasini pasaytirish va xorij tajribasidan foydalanish yo'llari.....	537
Musulmonova Shahlo Nasriddinovna	
Makroiqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash soliq ma'muriyatchiligini samarali tashkil etish yo'llari	541
Mutalova Dilorom Maxamadjanovna, Kenjaboyeva Nigina	
Iqtisodiy savodxonlik hamda tadbirkorlik qobiliyati o'rtasidagi to'g'ri nisbatdagi bog'liqlik munosabatining fundamental asoslari.....	544
Tuxtayeva Muyassar Shovkat qizi	
Korxonalarining bankrotlik riskini baholashning xalqaro modellari.....	550
Umarova Hulkar Umidulloyevna	
O'zbekistonda korxona boshqaruvida kadrlar salohiyatidan foydalanish amaliyotini rivojlantirishning xorij tajribasi	555
Do'stova Aziza Qahramonovna	



Raqamli iqtisodiyot sharoitida boshqaruv tizimining xususiyatlari.....	559
Iroda Majidova	
Ziyorat turizmini rivojlantirishning muhim xususiyatlari	565
Mirzayev Qulmamat Jonuzoqovich, Shukurov Tohirjon Izzatullo o'g'li	
Qandolat mahsulotlari bozorida marketing tadqiqotlarini asosiy yo'nalishlari	569
Tuychiyeva Vasila Faxriddin qizi	
“Зелёная экономика” как фактор повышения экономического роста страны.....	573
Тураева Адиба Икрамовна	
Oilada sarf-xarajatlar samarasiga erishishning muhimligi.....	580
Xasanov Rustam Rabimovich	
Aholi farovonlik darajasidagi farqlarni tartiblash yo'nalishlari.....	583
Xasanov Rustam Rabimovich, Turdiyev Zoxidjon Rustamovich	
Совершенствование оценки стоимости объектов недвижимости в Узбекистане на основе зарубежного опыта.....	588
Хомитов К. З., Халилова Л. Ш.	
Mamlakatimizda qishloq xo'jaligida kooperatsiya munosabatlarini rivojlantirishda xoriy tajribalaridan foydalanishning ahamiyati.....	594
Choriyeva Nigina Kaxramonovna	
Davlat xaridlari tizimini takomillashtirish yo'llari	598
Alimbayeva Sevara Alimbayevna	
Yengil sanoatni rivojlanishida Germaniya tajribasi.....	601
F. Jumaniyazova, G'ulomov Ibroxim Rustam o'g'li	
The efficiency of usage of Islamic finance instruments in security market.....	607
Khasanov Umarbek Begmat ugli	
Tadbirkorlik subyektlari eksportini rivojlantirishda raqamli platformalardan foydalanishning xoriy tajribalari va ulardan foydalanish yo'llari.....	613
Mamasoatov Dilshod Ravshanovich	
O'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini tashkil qilinishining hozirgi holati va muammolari	621
Nutfulloev Tolib G'olib o'g'li	
Mehnat bozorida raqamli texnologiyalardan foydalanish metodologiyasini takomillashtirish	627
Maxammadiyev M. M.	
Ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish sharoitida mahsulot tannarxini optimallashtirish asoslari.....	632
Narzullayeva Gulchehra Salimovna	
Elektron pullarni rivojlantirish yo'llari	636
Rustamov Maqsud Suvonqulovich, Egamberganov Mirzabek Odilbek o'g'li	
Загрязнение окружающей среды в Узбекистане: проблемы, причины и пути решения	644
Ишонкулова Феруза Асатовна, Шукurov Тимур Умидович	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklarini transformatsiyalash modeli orqali takomillashtirish	649
Norov Akmal Ruzimamatovich, Norova Nozima Nabiyeuna	
Land Tax Received From Individuals and its Share in the Budget of the Republic of Uzbekistan	656
Hakimov Feruz Khurshid ugli	
O'zbekistonda "yashil" iqtisodiyot va iqlim o'zgarishi bilan bog'liq xarajatlar tahlili	659
Isaxonova Ruxshona Muzaffar qizi, Sharapova Mashxura Azadovna	
Qurilish xizmatlari ma'lumotlar tizimini takomillashtirish imkoniyatlari	665
Nurfayziyev Zayniddin Boymurodovich, Nurfayziyev Elyor Zayniddinovich	
Ipotekali kreditlashni rivojlantirishning xoriy davlatlar tajribasi va uni O'zbekistonda tatbiq etish yo'llari	670
Turdiyev Shaxriddin Erxonovich	
Suv resurslaridan foydalanishda xoriy tajribalari	675
Berdiyev Anvar Abdivaliyevich	
Auditda yetarli va mos dalillarni to'plash tartibi	681
Meliyev Isroil Ismoilovich	
"Yashil" iqtisodiyot konsepsiyasining shakllanishi va rivojlanishi	686
Urunbayev Saparbek Samatovich	
Uy-joy fondini boshqarish samaradorligini oshirishning ustuvor yo'nalishlari.....	692
Xolmuradov Raxmatilla Ne'matillaevich	
O'zbekiston mahsulotlarining tashqi bozordagi raqobatbardoshligi xususiyatlari va onlayn platformalar.....	699
Baymuradov Shoxrux Maxmudovich	



Factors affecting investment attractiveness in the global investment landscape.....	704
Otaboev Akhmed Makhsubek o'g'li, Juliana Juliana, Fazliddin Nasriddinov	
Xalqaro migratsiyaning O'zbekiston mehnat bozori va inson kapitaliga ta'siri.....	709
Tilabova Kumush Farhod qizi	
Анализ и оценка естественного освещения помещений образовательных учреждений.....	714
Пирмухамедова Шахноза	
Актуальные вопросы укрепления доверия населения к банковской системы Республики Узбекистан...	719
Рузибоева Нилуфар Тулкин кизи	
Методические подходы к формированию механизмов стратегического управления развитием химической отрасли.....	725
Бибутова Шахло Саъдуллаевна	
Iqtisodiyotni rivojlantirishda erkin iqtisodiy zonalarni tashkil etishning afzalliklari va muammolari	730
Axmedova Dilbar Buronovna	
Natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirishda sog'liqni saqlash muassasalarini moliyalashtirishning mohiyati.....	734
Ishmanova Diana Nurmadovna	
Oziq-ovqat sanoatini tashkiliy-iqtisodiy jihatdan rivojlanti-rishning nazariy asoslari.....	737
Muxtorova Madina Azamat qizi	
Ipoteka kreditlari sohasidagi islohotlar va kelajakdagi istiqbollar	741
A'zamxo'jayeva Nihola Sulaymon qizi	
Sanoat ishlab chiqarish tizimining investitsion xususiyatlari.....	746
Yodgorova Xalima To'liqinovna	
Budjet ijrosini samarali ta'minlashda davlat xaridlarining ahamiyati.....	752
Sholdarov Dilshod Azimiddin o'g'li, Fayzullayeva Zilola Ravshanovna	
Aholi sog'ligi – milliy boylikning tarkibi va jamiyat taraqqiyotining muhim shartidir.....	763
Djumabayeva Shaira Xalillayevna	
Moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlari: hisob siyosati	769
Rizayev Nurbek Kodirovich, Mamatova Charos Shavkiddinovna	
Milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda investitsion muhitning o'rni	778
Valiyeva Sayyora Xushbaqovna	
Davlat ishtirokidagi korxonalarda korporativ ijtimoiy mas'uliyat ("Rossiya temir yo'llari" OAJ misolida)	784
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Saidqulov Avazbek Botirqul o'g'li	
Raqamli transformatsiyaning O'zbekistonning investitsion jozibadorligiga ta'siri	790
Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li, Markabayeva Jansaya Aybek qizi	
Trade Marketing in the Era of Social Media: Strategies for Attracting and Retaining Customers Through Social Media Platforms.....	795
Mamatkulova Shoirja Jalolovna	
Mamlakatimiz to'qimachilik tarmog'ining zamonaviy holati va tendensiyalari.....	800
Azizxon Tillyaxodjayev	
Physical Activity and Education, Trends in the Sports Industry	807
Axtamov Djamshed Baxromovich	
Davlat moliyaviy nazoratining amalga oshirishning metodologik masalalari.....	812
Hakimov Nodir Nazarovich	
Avtomobil yo'llari tizimidagi tashkilotlarda buxgalteriya hisobi va ichki nazorat tizimini tashkil qilishning o'ziga xos jihatlari.....	818
Abduraxmanov Ramazon Abdullayevich	
Inson kapitali indeksini oshirishda ta'lim tizimini rivojlantirish yo'nalishlari	826
Akhmadaliev Nikholakhon	
Global iqtisodiyot sharoitida bank inqirozlarining kelib chiqish sabablari va ularni boshqarish yo'nalishlari	829
To'xtayeva Umida Shamsiddin qizi	
Усовершенствование практики управления инфляцией на примере зарубежного опыта.....	833
Нишанбаева Наргиза Бохадировна	
Sud-buxgalteriya ekspertizasini tayinlashning tashkiliy-huquqiy ta'minoti.....	837
Darvishov Sarvarbek Rustamovich	
Mudofaa majmui va huquq muhofaza qilish organlari muassasalari, tashkilotlari g'azna ijrosi	845
Fayzullayeva Zilola Ravshanovna	
The Concept and Theoretical Foundations of Marketing Strategy in Regional Development.....	851
Diyorakhon Ibragimovna Kholmurotova	



Umumta'lim maktablarini moliyalashtirishning o'ziga xos xususiyatlari	857
Turayev Ochil Yarashevich	
Innovatsion faoliyat moliyaviy modellari va mexanizmlarini rivojlantirishning konseptual asoslari	861
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
15-sonli MHXS asosida bitim narxini aniqlash	869
Toshpo'latova Munisabonu Ibrohim qizi	
Issiqlik ta'minoti xizmatlarini ko'rsatish samaradorligi va sifatini baholash ko'rsatkichlari tizimi.....	873
Abdulaziz Abdumo'minovich Matro'ziyev	
The Role of Local Budgets in Tax Policy	877
Mukaddasova Gavxarxon Nodirxonovna	
Korporativ boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish negizida innovatsion muhitni shakllantirish asoslari.....	881
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Fermer xo'jaliklari samarali faoliyatining asosiy statistik ko'rsatkichlari va ularning tahlili	887
M. Sh. Axmedova	
O'zbekiston Respublikasida kambag'allikni qisqartirishning institutsional va huquqiy asoslari	892
Xudoyberdiyev Jamshid Juraboy o'g'li	
Global biznes muhitining korporativ boshqaruv tizimiga ta'siri.....	897
Egamberdiyev Shuxrat Satimbayevich	
Sug'urta faoliyatida andarrayting xizmatini takomillashtirish	901
Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich, Rajabboyev Muzaffar Erkaboyevich	
Qozog'iston sug'urta bozori tahlili	906
Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich, Djalilova Malika Shuxratovna	
Tashqi savdoni tashkil etish va tartibga solishda merkantilistlar g'oyalarining tutgan o'rni	911
Turayev Nurbek Muxammadovich	
Актуальные вопросы обеспечения экологической безопасности.....	919
Исроиллов Боходир Ибрагимович, Хасанов Ойбек Мардонович	



SUG'URTA FAOLIYATIDA ANDERRAYTING XIZMATINI TAKOMILLASHTIRISH



Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich

Iqtisodiyot fanlari falsafa doktori (PhD),
ISFT Instituti katta o'qituvchisi



Rajabboyev Muzaffar Erkaboyevich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada sug'urta anderraytingini sug'urta faoliyatidagi o'rni tahlil qilingan. Sug'urtada anderrayting xizmatini takomillashtirish zarurligi asoslangan. Sug'urta anderrayterlari xizmatini muhimligi o'rganilgan. Xorijda sug'urta anderrayterlarini ish haqi fondi va ular tomonidan amalga oshiriladigan vazifalar tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: sug'urta faoliyati, sug'urta kompaniyasi, sug'urta anderraytingi, sug'urtada anderrayting funksiyalari, anderrayter vazifalari, anderrayter huquqi, sug'urta anderrayteri ish haqi fondi.

Abstract: This article analyzes the role of insurance underwriting in insurance activities. It is based on the need to improve underwriting services in insurance. The importance of the services of insurance underwriters has been studied. The wage fund of insurance underwriters abroad and the tasks they perform are analyzed.

Key words: insurance activity, insurance company, insurance underwriting, underwriting functions in insurance, responsibilities of the underwriter, rights of the underwriter, payroll of the insurer.

Аннотация: В данной статье анализируется роль страхового андеррайтинга в страховой деятельности. В его основе лежит необходимость совершенствования андеррайтинговой услуги в страховании. Изучено значение услуги страховых андеррайтеров. Анализируется фонд заработной платы страховых андеррайтеров за рубежом и выполняемые ими задачи.

Ключевые слова: страховая деятельность, страховая компания, страховое андеррайтинг, функции андеррайтинга в страховании, обязанности андеррайтера, права андеррайтера, фонд заработной платы страховщика.

KIRISH

Har bir mamlakatni iqtisodiy taraqqiyotida sug'urta sohasini o'z o'rni mavjud. Jahonda yuz berayotgan globallashuv jarayonlarida sug'urta xizmatlarini takomillashtirmasdan ijobiy natijalarga erishish mumkin emas, chunki sug'urta xizmatlari ishlab chiqarish jarayonlaridan to eksport jarayonlariga qadar o'ta muhim himoya vositasini bajarish imkoniyatini beradi. Bugun dunyo iqtisodiyotini globallashuvida sug'urta xizmatlari muhim himoya vositasini bajarishi bilan bir qatorda butun dunyo uchun birdek xavf solayotgan global iqlim o'zgarishlari fonida paydo bo'layotgan risklar ortidan kelayotgan yirik zararlarni qoplashda asosiy xizmat sifatida ham talqin etilayotganligi barcha mamlakat hukumatlari tomonidan sug'urta xizmatlarini takomillashtirish bilan bog'liq siyosat yurgizishlariga asos bo'lmoqda. Sug'urta faoliyatini takomillashtirishda risklarni o'rganish va tahlil qilish hamda boshqarish asosiy maqsadlardan biri bo'lib bu maqsadga anderrayting xizmatini takomillashtirish orqali erishiladi.



MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Sug'urta sohasida anderryayting xizmatini tashkil etish va uning mohiyatini kengaytirish, sug'urta anderryayterlari uchun belgilangan meyorlarni belgilash, sug'urtada anderryayting siyosatini amalga oshirish, anderryayting strategiyasi kabi muammolarni nazariy va amaliy jarayonlarni o'rganish bo'yicha A.П.Архипов, К.Г.Волый, С.А.Осенко, О.Н.Козлов, В.В.Шахов, С.Л.Ефимов, А.Цыганов, Н.С.Ярощенко, Мкртычев С. В., Очеповский А. В., Еник О. А.¹ va boshqalar tomonidan ilmiy tadqiqotlar olib borilgan bo'lib biz bu boradagi ilmiy ishlarni tahlil qildik.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda personalni boshqarish strategiyasi tizimini nazariy metodologiyasi va uning yo'nalish qismlari yoritilgan. Ilmiy tadqiqot olib borishda qiyosiy va tizimli tahlil, tizimli yondashuv, sintez, umumlashtirish, mantiqiy va taqqoslama tahlil hamda ma'lumotlarini guruhlash kabi uslublardan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Insoniyat tamaddunini 100 yildan oldingi holat bilan solishtirganda juda ko'p o'zgarishlar yuz berganligini ilg'aymiz. Iqtisodiy ijtimoiy faoliyat jarayonlaridan tortib siyosiy jarayonlardagi murakkab xavf-xatarlar ortidan keladigan zararlardan mukammal darajada himoyalanih insoniyatning bosh maqsadlaridan biri bo'lib qolmoqda. Insoniyat yaralibdiki uni o'rab turgan atrof muhitdagi turli hodisalar unga salbiy va ijobiy ta'sirini ko'rsatadi. Salbiy ta'sir insoniyatni turli ko'rinishdagi moliyaviy yo'qotishlari bilan xarakterlanadi.

Allianz Research va Toulouse School of Economics tadqiqotlarida sug'urta sanoatini barqaror rivojlantirishni ta'minlash uchun anderryaytingdan faol foydalangan holda risklarni kamaytirish muhim o'rin tutishi aniqlangan².

Xalqaro sug'urta tajribasida risklarni baholashda anderryaytingning to'rtta asosiy turidan foydalanib kelinmoqda:

- Sug'urta anderryaytingi.
- Ssuda (kredit) anderryaytingi.
- Qimmatli qog'ozlar anderryaytingi.
- Ko'chmas mulk sohasi anderryaytingi.

Anderryayter kasbiga qo'yiladigan talablardan biri, bu har qanday ob'yektni va hodisalarni tez o'rganib, xulosa chiqarishi, voqealarni boshqalardan oldin sezadigan ziyrak bo'lishi talab etiladi. Shuningdek, unga normativ huquqiy hujjatlarni yaxshi bilishi, sug'urta kompaniyasini moliyaviy holatini, byudjet bilan bog'liq bo'lgan qonuniy tomonlarini, har qanday konfliktlarni joyida yechish yo'llarini bilish talablari qo'yiladi.

Sug'urta kompaniyasida anderryayting va anderryayterning asosiy vazifalari sug'urta kompaniyasini vakolatini olgan holda, tahlillarni avvalo sug'urtalanuvchilar bergan arizasi va taqdim etgan ma'lumotlari rekviziti bo'yicha ishni boshlaganligini aniqlashi, shuningdek sug'urta bo'yicha risklarni qabul qilish va rad etishi bo'yicha qaror chiqarishi mumkin. Anderryayterni vazifasida ko'rsatib qo'yilganki, u hamma faktlarni tekshirib ishonch hosil qilishi kerak. Bularga soliqlar, huquqiy tomonlari sug'urta va xulosaviy hujjatlar talab darajasida o'z joyida bo'lishi zarur. Sug'urtachilar bahoni ham tekshirishadi, obyektlarni, mulkni o'zini, haqiqatda sug'urtalangan uy bormi, mashina yoki chorva mollari, do'konlar, sug'urtalanagan shaxs, o'zini oyog'ini sug'urtalagan futbolist, ovozini sug'urtalagan xonanda o'zining qaddi-qomatini sug'urtalagan reklama firmasi xodimlarini anderryayting jarayoni va anderryayterlar, albatta, ko'zi bilan ko'rib keyin shartnomani imzolaydi.

Sug'urta faoliyatida anderryayting siyosati muhim rol o'ynaydi bu tizim, xaridorlari o'rganish, istemolchilar bilan yaxshi munosabatda bo'lishini talab qiladi. Sug'urta faoliyatini tashkil etish, amaliy maqsad sifatida sug'urta qilinayotgan va amalga oshiriladigan faoliyatlar ko'rinishini tashkil qilishi jarayoni tushiniladi. Sug'urta faoliyatida anderryaytingni sug'urta kompaniyasiga foyda keltirish imkoniyatlari mavjud bo'lib, anderryayting faoliyatini o'zini muntazam shaklda audit tekshiruvidan o'tkazib turilishi obyektiv zaruriyat hisoblanadi. Sug'urta kompaniyalari faoliyatida kalkulyasiya muhim rol o'ynaydi, sug'urtalash jarayonida va undan keyingi bosqichlarda kalkulyasiyaning amalga oshirib borish avvalambor sug'urta faoliyatini shakllantirishga ko'mak beruvchi vosita bo'lib xizmat qiladi.

1 Мкртычев С. В., Очеповский А. В., Еник О. А. Автоматизированное управление андеррайтингом в имущественном страховании //Фундаментальные исследования. – 2015. – №. 5-3. – С. 521-525.

2 AllianzResearch, https://www.allianz.com/content/dam/onemarketing/azcom/Allianz_com/economic-research/publications/specials/en/2022/may/Global-Insurance-Report-2022.pdf. Toulouse School of Economics, <https://www.tse-fr.eu/articles/analysis-systemic-risk-insurance-industry>.



Sug'urtada anderryaytingning asosiy funksiyalari quydagicha:

- Xavf-xatarni baholash funksiyasi.
- Sug'urta portfelini shakllantirish va muvozanatini saqlash funksiyasi.
- Sug'urta shartlarini aniqlashtirish funksiyasi.
- Sug'urta stavkalarini ma'qul shartlarda qabul qilish funksiyasi.

Ushbu moliyaviy yo'qotishlardan himoyalaniish maqsadida dastlab o'zaro sug'urtalash jamiyatlari tashkil etilgan bo'lib, insoniyat taraqqiy etgan sari zamonaviy sug'urta jamiyatlari shakllana boshladi. Sug'urta faoliyatini amalga oshirishni asosiy maqsadi xavf-xatarni baholash va boshqarish hisoblanadi. Sug'urta xizmatini tashkil etishda xavf-xatarni yuz berish ehtimolligini o'rganuvchi aktuariylar xizmati bilan paralel ravishda anderryayting xizmati ham mavjud bo'lib, ushbu xizmat orqali xavf-xatar sug'urtaga yoki qabul qilinadi yoki qabul qilinmaydi. Sug'urta faoliyatida anderryayting xizmati muhim ahamiyat kasb etib sug'urta xizmatiga talabgor bo'lgan har qanday subyekt sug'urta agenti uchun moliyaviy manfaat hisoblanadi, lekin sug'urta anderryayteri uchun bu moliyaviy manfaat hisoblanmaydi, chunki sug'urta portfelini muvozanatini saqlash maqsadida sug'urta anderryayteri sug'urta xizmatiga talabgor bo'lgan sub'yektni qabul qilish yoki qilmaslik qarorini chiqaradi. Rossiyalik olim A.P.Arhipov "Sug'urta anderryaytingi sug'urtaning kvintessensiyasi ya'ni asosiy mag'izidir"³ - degan fikrlarni berib o'tgan. Sug'urtaga qabul qilinadigan xavf-xatarni sodir bo'lish ehtimolligi aktuariylar tomonidan berilgan xulosaga asosan shakllanib, aktuariy xulosasi sug'urta ta'rif stavkasini quyi va yuqori chegaralarini belgilab beradi. Sug'urtaga xavf-xatarni qabul qilish bo'yicha qarorni sug'urta kompaniyasini moliyaviy ahvolidan va sug'urtalovchilar o'rtasidagi raqobat omilidan kelib chiqib sug'urta anderryayterlari qabul qiladi. Aynan sug'urta anderryaytingi orqali sug'urtaning iqtisodiy mohiyati va xavf-xatar funksiyasi ifodalanadi.

Sug'urtada anderryayting xizmatini mohiyatidan kelib chiqqan holda sug'urta anderryayterlarini ish haqi fondi belgilanishi kerak. Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar sug'urta sohasida faoliyat yurituvchi sug'urta anderryayterlarini yillik va oylik hamda soatbay ish haqi miqdorlarini tahlil qilish orqali sug'urta anderryayting tizimiga baho berishimiz mumkin.

Turkiya mamlakatida 2024-yilda sug'urta anderryayterlariga berilayotgan eng past bir oylik ish haqi miqdori 15250 Turk lirasini tashkil etmoqda.⁴ Bu miqdor 470 AQSH dollarini tashkil etmoqda. Eng yuqori bir oylik ish haqi miqdori 22500 Turk lirasini ya'ni 693 AQSH dollarini tashkil etmoqda.

Armanistonda sug'urta anderryayterlari 200 ming Arman dramidan 300 ming Arman diramigacha oylik ish haqiga ega bo'lib bu ko'rsatkichni o'rtacha miqdori 250 ming Arman dirami deb olsak bu 644 AQSH dollariga teng bo'lmoqda⁵.

Ozarbayjonda sug'urta anderryayterlarini eng kam ish haqi fondi bir oyga 378 Ozarbayjon manatini tashkil etib, eng yuqori miqdor sug'urta anderryayteri uchun 1249 Ozarbayjon manatini ya'ni 735 AQSH dollarini tashkil etmoqda⁶.

Qozog'istonda sug'urta anderryayterlari uchun to'lanayotgan eng kam bir oylik ish haqi 305 AQSH dollarini, eng yuqori qiymat esa 1115 AQSH dollarini tashkil etmoqda⁷.

O'zbekistonda sug'urta anderryayteriga to'lanayotgan bir oylik ish haqining eng kam miqdori 2040 389 so'm ya'ni 161 AQSH dollarini tashkil etib, eng ko'p miqdor 6607160 so'mni tashkil etmoqda bu esa 523 AQSH dollarini tashkil etadi⁸.

Rivojlangan davlatlarda sug'urta faoliyatini tashkil etilishida sug'urta anderryayterlarini o'rni beqiyos bo'lib, xususan Buyuk Britaniyada sug'urta anderryayterlari yuqori darajada moliyaviy ta'minotga ega.

Diagramma ma'lumotlariga ko'ra sug'urta anderryayterlarini ish tajribasi 2-5 yil oralig'ida bo'lsa ularni yillik 30-40 ming funt sterling ish haqi fondi mavjud ekanligini ko'rishimiz mumkin, agarda sug'urta anderryayterlarini ish tajribasi 8-12 yilni tashkil etsa ular yillik 80 ming funt sterling ish haqi fondiga ega bo'lishlari mumkin. Buyuk Britaniya sug'urta bozori o'zida mujassamlashgan katta xajmdagi sug'urta zaxiralarini mavjudligi hisobidan murakkab va qiyin risklarni boshqarish imkoniyatini beradi. Buyuk Britaniya sug'urta bozorida dunyoning ikki yuzdan ortiq mamlakatlarida faoliyat yurituvchi eng yirik ixtisoslashgan Lloyds sug'urta sindikati joylashgan. Buyuk Britaniya sug'urta bozorida faoliyat olib borayotgan sug'urta kompaniyalari tomonidan yig'ilayotgan sug'urta mukofotlarini qariyb 70 foizi tashqi mamlakatlar sug'urta bozorlari orqali yig'iladi. Angliya sug'urta bozori kibersug'urta, iqlim bilan bog'liq risklarni yumshatish, innovatsion sug'urta texnologiyalarini sug'urta sanoatiga jalb etish bilan bog'liq jarayonlarni o'zida mujassamlashtirgan.

3 A.П.Архипов "Страховой андеррайтинг" Учебник.Москва. Юрайт. 2014 год

4 https://www.glassdoor.com/Salaries/istanbul-turkey-underwriter-salary-SRCH_IL.0,15_IM1160_KO16,27.htm

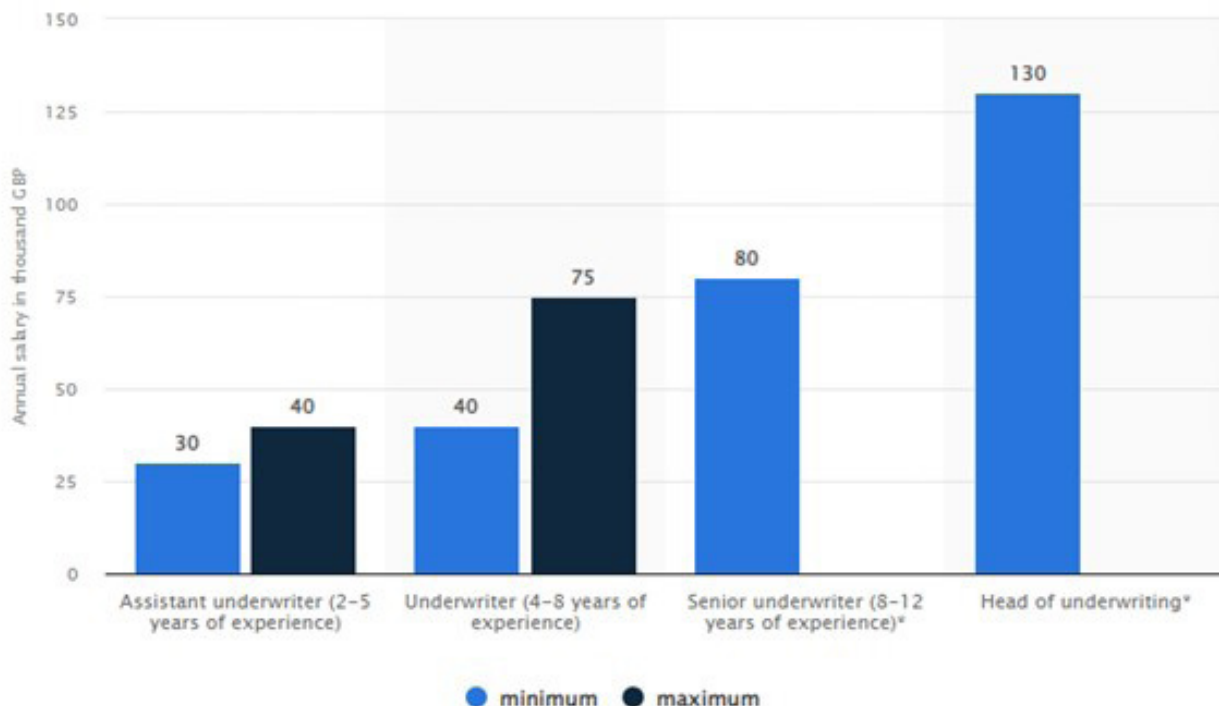
5 <https://www.paylab.com/am/salaryinfo/insurance/insurance-underwriter>

6 <https://www.paylab.com/az/salaryinfo/insurance/insurance-underwriter?lang=en>

7 <https://www.paylab.com/kz/salaryinfo/insurance/insurance-underwriter?lang=en>

8 <https://www.ishhaqi.uz/en/salaryinfo/insurance/insurance-underwriter>

(1000 GBP da)



1-diagramma: Buyuk Britaniyada sug'urta anderrayterlarini o'rtacha yillik ish haqi fondi⁹

Sug'urta anderrayterlari faoliyati bo'yicha rivojlangan va rivojlanayotgan xorijiy davlatlar tajribasini tahlili asosida xulosa qilsak, sug'urta anderrayteri sug'urta sektoridagi asosiy lokomotiv faoliyatni olib borish bilan bir qatorda risklarni sug'urtaga qabul qilish, risklarni baholash, risklarni nazorat qilish bo'yicha kerakli qarorlarni chiqaruvchi professionalar hisoblanadi. Albatta, ularga berilayotgan ish haqi va imtiyozlar barcha davlatlarda turlicha bo'lib, lekin sug'urta sektorida faoliyat olib borayotgan xodimlar olayotgan o'rtacha ish haqidan yuqori ish haqiga ega ekanligini ko'rishimiz mumkin.

Sug'urta xizmatlarini qanchalik mukammal rivojlanganligi o'sha mamlakat sug'urta bozorining xalqaro sug'urta bozordagi ulushi bilan aniqlashtirish mumkin. Sug'urta bozori ishtirokchilari hisoblanuvchi sug'urta kompaniyalarini moliyaviy barqarorligi va ularni xalqaro sug'urta bozorida o'rni mamlakat sug'urta bozoriga baho berishga ta'sir etuvchi omillardan biridir. Sug'urta bozoridagi sug'urta kompaniyalari sug'urta xizmatlarini takomillashtirishlari uchun zamonaviy instrumentlardan foydalanmoqda. AQSH Yaponiya Xitoy kabi rivojlangan iqtisodiyotga ega bo'lgan davlatlarni sug'urta bozorida sug'urtani takomillashtiruvchi instrumentlardan keng foydalanilmoqda. Zamonaviy sug'urta instrumentlari sifatida biz sug'urtada anderrayting xizmatini, aktuariylar xizmatini va "insurtech" sug'urta texnologiyalarini tushinishimiz mumkin. Sug'urta faoliyatida sug'urta anderrayterlari, sug'urta aktuariylari va sug'urta texnologiyalarini ahamiyati oshib borayotganligini mamlakat sug'urta bozorining dunyo sug'urta bozoridagi ulushi bilan o'lchashimiz mumkin.

AQSH sug'urta bozorida butun dunyoda yig'ilayotgan jami mukofotlarni qariyb 39-40 foizi yig'ilmoqda. Xitoy va Yaponiyada yig'ilgan sug'urta mukofotlari qariyb 16 foizni tashkil etmoqda. AQSH dunyodagi eng yirik sug'urta bozori hisoblanib 2023-yil yakunlariga ko'ra 2.8 trln.AQSH dollari miqdoridagi sug'urta mukofotini yig'gan¹⁰. AQSH sug'urta bozorida sug'urta anderrayterlarini tutgan o'rni ham muhim hisoblanib, sug'urta anderrayterlari boshqa mamlakatlarga nisbatan ko'proq ish haqi olishini ko'rishimiz mumkin.

AQSHda sug'urta anderrayterlari bir yilda 69 mingdan 174 mingga AQSH dollari miqdorida ish haqi olayotganligi to'g'risidagi ma'lumotlar tahlilidan xulosa qilib sug'urta anderrayterlari sug'urta faoliyatida asosiy xodimlar hisoblanishini aytishimiz mumkin.

⁹ <https://www.statista.com/statistics/420672/insurance-underwriter-salary-annual-london-united-kingdom/>

¹⁰ <https://beinsure.com/top-ranking-the-worlds-largest-insurance-markets>.



	Oila birinchi hayot 3.6 ★ 403 sharh 578 ish haqi haqida ma'lumot berildi	Yiliga 174 444 dollar >
	Ozodlik o'zaro sug'urta 3.5 ★ 5,464 sharh 59 ish haqi haqida xabar berilgan	Yiliga 101 108 dollar >
	Sayohatchilar 3.7 ★ 2523 sharh 17 ish haqi haqida xabar berilgan	Yiliga 80 595 dollar >
	Tanlangan sug'urta 3.2 ★ 205 sharh 10 ish haqi haqida xabar berilgan	Yiliga \$77,690 >
	Janubiy qirg'oq sug'urtasi anderrayterlari 4.7 ★ 22 sharh 5 ish haqi haqida xabar berilgan	Yiliga 69 437 dollar >

1-rasm: AQSHda sug'urta anderrayterlari ish haqi fondi¹¹

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yangilanayotgan O'zbekiston sharoitida sug'urta sohasini rivojlantirish uchun avvalambor ilmiy asoslangan va taraqqiyotga erishgan xorijiy davlatlar tajribasidan kelib chiqib sug'urtada anderrayting xizmatini huquqiy bazasini takomillashtirish zarur, chunki O'zbekiston Respublikasining 23.11.2021 yildagi O'RB-730-son yangi tahrirdagi sug'urta faoliyati to'g'risidagi qonunida sug'urta anderrayterlari faoliyati belgilanmagan. O'zbekistonda sug'urta qonunchiligiga sug'urta anderrayterlari bilan bog'liq normalar singdirilishi sug'urta faoliyatini takomillashuviga olib keladi.

Sug'urta faoliyatida anderrayting xizmatining asosiy vazifalaridan biri daromadli sug'urta portfelini muvozanatli boshqarish hisoblanib, sug'urta anderrayting siyosatini takomillashuvi sug'urta kompaniyalarini investisiya faoliyatini kengayishigi va moliyaviy barqarorligini oshishiga olib keladi. O'rganishlar shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston sug'urta bozorini takomillashtirishda sug'urta anderrayterlari sonini mumkin qadar oshirib borish zarur.

Xorijiy davlatlar tajribasidan kelib chiqadigan bo'lsak, sug'urta anderrayterlari faoliyatini huquqiy asosini kengaytirish hamda hayot sug'urta tarmog'ida sug'urta anderrayterlari faoliyatini yanada oshirish orqali ushbu sug'urta tarmog'ini takomillashtirish zarur.

Sug'urta kompaniyalarida anderraytingni eng katta vazifasi sug'urta xavf-xatarlarini baholashdan iborat bo'lishi kerak, ushbu vazifani anderrayter zimmasiga qonuniy yuklash va sug'urta hodisalarini chuqur tahlil qilish hamda ekspertizani xulosalarini hisobga olish zarur jarayon hisoblanadi. Agar anderrayterni xulosa qoniqtirmasa qaytadan ekspertyza belgilash huquqini berish kompaniyaga katta foyda keltiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Мкртычев С. В., Очеповский А. В., Еник О. А. Автоматизированное управление андеррайтингом в имущественном страховании //Фундаментальные исследования. – 2015. – №. 5-3. – С. 521-525.
2. AllianzResearch, https://www.allianz.com/content/dam/onemarketing/azcom/Allianz_com/economic-research/publications/specials/en/2022/may/Global-Insurance-Report-2022.pdf. Toulouse School of Economics, <https://www.tse-fr.eu/articles/analysis-systemic-risk-insurance-industry>.
3. А.П.Архипов "Страховой андеррайтинг" Учебник.Москва. Юрайт.– 2014 год.
4. Qarshiyev D. Anderrayting xizmatining AQSh sug'urta bozorida tutgan o'rni. - 2024.
5. Yuldashev O. Osobennosti razvitiya straxovaniya jizni //Ekonomika i Obrazovaniye. – 2020. – T. 1. – №. 5. – S. 208-211.
6. https://www.glassdoor.com/Salaries/istanbul-turkey-underwriter-salary-SRCH_IL.0,15_IM1160_KO16,27.htm.
7. <https://www.paylab.com/az/salaryinfo/insurance/insurance-underwriter?lang=en>
8. <https://www.paylab.com/kz/salaryinfo/insurance/insurance-underwriter?lang=en>
9. <https://www.ishhaqi.uz/en/salaryinfo/insurance/insurance-underwriter>
10. <https://www.statista.com/statistics/420672/insurance-underwriter-salary-annual-london-united-kingdom/>

11 <https://www.indeed.com/career/insurance-underwriter/salaries>.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 3

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.



Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.